

DVOLIČNI POGUM

Kar smešno se zdi, da se je KOMUNIST končno le obregnil ob program KP ZSSR, katerega sprejema 22. kongres v Moskvi baš, ko to pišemo. Načrt programa je bil objavljen že koncem julija. Izzivalno je napadel jugoslovanski "revizionizem" in Moskva se je potrudila, da bi ga razbobnala po Jugoslaviji. Na vse to je edino POLITIKA kmalu po objavi pisknila v pritajenem ogorčenju. Vsi drugi, vključno titovske voditelje, so na sovjetske klofute molčali in ponižno obračali drugo lice. KOMUNISTOV članek je prišel s precejšnjo zamudo in še takrat ni bil kaj prida udaren.

Čudno je, da se titovci v odnosih do moskovskih brezverskih tovarišev drže krščanskih načel ponižnosti, čeprav jim krščanstvo ni pri srcu. Ali še ne vedo, da s ponižnostjo pri moskvičanih ne prideš da = leč? Moskovski KOMUNIST je raztrgal titovski program kot umazano cunjko tik pred kongresom ZKJ leta 1958. Zakaj mu beograjski soimenjak z enim M ni vrnil zob za zob, cunjko za cunjko? Zakaj taka pohlevnost? Kje sta toliko opevana bojevitost in načelnost?

Delno si titovsko pohlevnost in potrpežljivost ob draženju iz Moskve lahko razlagamo v čudovito nežnih srčnih vezeh z Vzhodom. Ti = tovcu se z zaljubljenimi, slepimi očmi ozirajo v Moskvo, čeprav se je pokazala vlačuga. Srce jim gori v marksističnem ognju in mnogokrat preprečuje razumu, da bi jih povedel na pametnejša pota.

Delno si titovsko obnašanje razlagamo z dvoličnim pogumom, ki vedno znova prihaja na dan. Medtem ko se boje zameriti Moskvi, se prav nič ne boje Zapada. Kadar jim na zapadu kaj ni všeč, titovci pogumno napadajo zlikavce, hrabro branijo načela in srdito trdijo svojo. Prelep primer smo imeli, ko so Hammarskjöldovo nesrečo, kurdijsko vstajo v Iraku, gansko stavko in sirijsko odcepitev pobasali vse v en koš in za vse skupaj krivili imperialiste in kolonialiste. Nekoliko so se ugriznili v jezik, ko je Sovjetska zveza prav hitro priznala novo sirijsko vlado in ko je tudi Naser pričel popuščati. A pokazali so, da jim ob takih prilikah ne manjka poguma (čeprav jim manjka razsodnosti) in da z veseljem izrabijo priliko, da lahko udrihajo po Zapadu.

S tem nekoliko zadoščajo pekoči socialistični vesti, ki jim naga ja zaradi zapadne gospodarske pomoči. A najbolj enostavna razlaga dvoličnega poguma je ta, da na zapadu živijo gentlemeni, na vzhodu pa prostaški komunisti. Dosledno, kot pribito, pričakujejo, da jim prvi ne bodo vrnili milo za drago, dočim se jim pri drugih vse neprijetno sti vračajo z obrestmi. Zato so titovci tako brezobzirni do prvih in zelo obzirni do drugih.

A ker ima vsaka reč svojo mero, so zdaj titovci slednjič zasluženo prejeli mrzel tuš od tako darežljivih Amerikancev. V svojem političnem realizmu ti pač niso pričakovali od Tita, da bo postal njihov sopotnik ali celo zaveznik. Marsikatero grenko so preslišali iz njegovih ust. Toda ko se je pa maršal v tako kritičnem trenutku ob zadnji svetovni krizi postavil odprto na stran Sovjetije, za katero je notorično jasno, kaj ima za bregom, in ko je celo delal na tem, da pridobi za to svojo politiko druge več ali manj nevtralne države, je

pa struna počila. Ni čudno, da je prezident Kennedy pripisal in pozneje ameriški senat izglasoval dodatek k zakonu, da bodo pomoč prejemale v prvi vrsti tisti, ki podobno gledajo na svetovno krizo. To nika-
kor ne pomeni, da morajo prejemniki postati ameriški sopotniki, kar je zelo dobro razložil senator Keating: "Spoštujemo poglede onih, ki so zares nevtrálni in ki se trudijo soditi vprašanja pošteno, kot to za-
služijo." Toda ne morejo računati na pomoč "tiste dežele, ki mislijo, da lahko izigravajo Združene države proti Sovjetom in Sovjete proti Združenim državam," kot je dodal senator Lausche in zaključil: "To je stara tehnika v mednarodnih odnosih in mi ji ne smemo dajati podpore." V čem torej leži problem? "Sit sem tega in mislim, da z menoj vsi nav-
zoči, da bomo z ameriškimi davki še naprej plačevali take ljudi, ki se ne morejo odločiti, ali hočejo svobodo zase in za druge ali ne," ka-
kor je postavil problem senator Scott.

Kocka je torej padla in zasluženo, čeprav tega maršalskega obna-
šanja ne moremo oceniti niti s stališča komunistične morale, ker se nanjo ne spoznamo. Lahko pa rečemo, da to njegovo vedenje ni pametno niti z njegovega osebnega kot tudi partijskega stališča, še manj pa s stališča jugoslovanskih interesov, pa če pustimo hvaležnost ob strani. To dobro čutijo že tudi v Beogradu in so mnogi v tank. zunanjem mini-
strstvu začeli dvomiti v pravilnost jugoslovanske politike na septem-
bérski konferenci. Poskušajo dobiti nekoga, na katerega bi zvrgli kriv-
do, ker se pač ne upajo napasti samega maršala. (Pa tudi nevtralci so si pričeli izpraševati vest, zmernejši pa so začutili, da s Titom več izgube kot pa pridobe. Ni izključeno, da je bila ta nevtralna konfe-
renca prva in zadnja, gotovo pa zadnja pod maršalovo taktirko, kajti v vprašanjih svobode pač ni mogoče biti nevtralen.)

Zdaj žanjejo titovci, kar so sejali. Jugoslovanski državljani pa naj vidijo, kam jih je pripeljala načelno breznačelna politika. In to je edina pozitivna postavka v celi tej aferi: jugoslovanski režim je šel tako daleč v svojem razvoju, da ne more več brezskrbno in brez po-
sledic ignorirati razpóloženja v partiji in med jugoslovanskimi naro-
di. Če bi se režim ponovno odločil za pot grobe sile, si bo sam od-
žagal vejo, na kateri sedi - pred domom ali pred tujino. Brezskrbne-
ga popivanja in zapravljanja na tuj račun je vsekakor konec.

SLOVENCE ŠTEJEJO

V Italiji je izšlo povelje, da naj se popiše vse državljane. Tako izpolnjujejo državljani sami dostavljene obrazce, tam pa, kjer ti ne bi bili v celoti izpolnjeni, bodo to storili popisovalci. Koncem oktobra naj bi bilo ljudstvo prešteto.

Slovenci so dobili le nekaj malega popisnih obrazcev v slovenšči ni, zato utegnejo biti nekateri ljudje, nevešči pismene italijanščine, prepuščeni na milost ali nemilost popisovalcev. Kritično vprašanje za Slovence je izjava o občevalnem jeziku v družini.

Slovenske politične in kulturne organizacije so obsodile način takega narodnostnega popisovanja, ker še zdaleč niso dozoreli pogoji za to. Kadar bodo izbrisane posledice ali poravnane krivice, ki jih je prizadejal fašistični režim in kadar bodo državne oblasti v celoti izpolnile obveznosti iz mednarodnega sporazuma in ustave, kar zaleva manjšine, bo možno govoriti o javnem izjavljanju glede narodnosti. Do-
kler pa tega ni, pa je možno šteti Slovence samo s tajnim popisova-
njem odn. glasovanjem, kot je to predlagalo pred časom vodstvo Slo-
venske demokratske zveze v Trstu.

Več kot jasno je, da izidov sedanjega narodnostnega popisova-
nja ne moremo priznati kot verodostojnih in pravičnih.

UREDNIŠTVO

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo le tisti prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora.

Naslov: BM/TRIGLAV, London W.C.1.

PLANIRANJE IN "PLANIRANJE"

(Od našega gospodarskega dopisnika)

V zadnjem času je mnogo govora o planiranju v Britaniji, kjer nameravajo uvesti sistem načrtovanja podobn tistemu, ki ga uporabljajo v Franciji že od l. 1945. Pisanje o tem grozi povzročiti novo zmedo duhov, ker žal za tisto, kar nameravajo storiti, uporabljajo prav isti izraz kot v Sovjetski zvezi in drugih komunističnih državah. Zato bomo najbrž kmalu slišali trditve, da imajo komunisti prav, ko trdijo, da je "planiranje neizogibno", saj ga uvajajo sedaj že v Britaniji. Vendar uporabljanje iste besede za dva različna pojma, še ne pomeni, da sta pojma identična. Žival koza, koza, na kateri žagamo, in koza, čez katero skačemo pri telovadbi, so tri različne stvari, ki se spet ločijo od koze, neumne goske. Če je kdo proti kozam, neumnim ženskam, zaradi tega še vedno lahko je kozje meso.

Tito je v svojem govoru ob "razpravi" o petletnem planu iz l. 1947 dejal po sovjetskem zgledu, da bo načrt zagotovil, da se ne bomo pri proizvodnji ravnali po povpraševanju in profitih ampak po resničnih potrebah našega delovnega ljudstva. Vsak ekonomist se je pri tem takoj vprašal, po čem komunisti pravzaprav nameravajo določevati "resnične potrebe ljudstva". Ker povpraševanje ni nič drugega kot glasovanje z denarjem, z denarjem izražena zapovednost želj posameznih ljudi in profiti niso nič drugega kot rezultat tega, da so ljudje pripravljeni plačati za neke produkte več kot so stroški za njihovo izdelavo in da zato moramo njihovo produkcijo razširiti, - pomeni odpoved ravnanju po povpraševanju in profitih, da ljudje sami ne vedo, kaj pravzaprav hočejo, in da morajo to zanje določiti komunisti ali drugi planerji. Skratka Kidrič je bolje vedel, kaj ti ali jaz potrebujeva kot midva sama.

Dalje komunisti zaradi svojih teorij o "višku vrednosti" in "izkoriščanju" trdijo, da so pravični samo dohodki od dela in da se zato pri investicijah ne smemo ravnati po obrestih ali mejni produktivnosti investicij. Trdijo, da je zaradi tega, ker se ne ravna po obrestih, mogoč nesluten razvoj. Ker pa obresti in mejna produktivnost z iskoriščanjem nimajo nobenega opravka, ampak pomenijo samo, da najprej vlagamo v tiste projekte, ki narodni dohodek najbolj povečajo, odpoved obrestim seveda povzroča ne nesluten razvoj ampak nepričakovano zmedo. Namesto po mejni produktivnosti se komunisti pri svojem planiranju ravna po marksistični filozofiji zgodovine, iz katere izhaja, da je treba najprej graditi težko industrijo, v okviru lete pa strojno industrijo, ne glede na to, kakšen je njen vpliv na mejno produktivnost. V komunističnem smislu je planiranje vnaprejšnje odrejanje iz nekega centra, kaj, koliko in kako naj se proizvaja. Komunistični plan v principu nadomešča tržni mehanizem.

Tako planiranje je v Sovjetski zvezi privedlo do tega, da ima sicer ogromno težko industrijo, ki dela za vojsko in polete na mesec, življenjski standard se je pa komaj kaj zvišal. V Jugoslaviji je tako planiranje privedlo do popolnega gospodarskega zloma (krize) l. 1952 in do spremembe sistema planiranja. Zagrebški profesor Bičanič je na seminarju v Tokiju dejal, da je vsakomur, ki je kdaj živel v sistemu centraliziranega birokratičnega normativnega planiranja jasno, s kakšnimi človeškimi in gospodarskimi žrtvami je zvezano in kakšna je škoda, ki jo lahko povzroči na vseh ravneh gospodarstva. Bičanič tudi prihaja do sklepa, da bi bila rast v Jugoslaviji hitrejša in da bi zgradili več, če bi bili načrti za investicije nižji; tako nemogoče so bile investicije planirane po tem sistemu.

Tudi v Franciji so začeli planirati l. 1945 pod vplivom manije, da je treba nacionalizirati ključne sektorje in da mora plan stopiti na mesto tržnega mehanizma. Toda Jean Monnet je takoj spočetka francoski plan speljal v drugo smer kljub temu, da so imeli v parlamentu večino poslanci, naklonjeni socializmu, in je vlada imela dirigistična polnomočja.

Francosko planiranje je danes komaj kaj drugega kot market research (raziskovanje trga) v gigantskem obsegu. Francoska planska komisija ničesar ne določa in odreja, ampak samo "predlaga, svetuje in ocenjuje". (Glej PEP, Economic Planning in France) Z drugimi besedami -

- francoski plan ni direktiven ampak indikativen. Komisija ne predpiše kaj naj se proizvaja in koliko, marveč skuša predvideti, kako se bo razvijalo povpraševanje, t.j. trg, če bo rast narodnega dohodka 3 %, 4 %, 5 % ali 6 % na leto. Nato skuša ugotoviti (ne odrediti), kakšne investicije so za tako rast potrebne. Nakar se komisija začne posvetovati s posameznimi vejami industrije. Vpraša jih, kakšne načrte imajo za prihodnja leta in ugotavlja, kako se ti načrti skladajo s predvidenim razvojem povpraševanja, t.j. s previdenim razvojem na tržišču.

Kadar je produkcija zaradi prednosti masovne proizvodnje v nekaterih (toda samo v nekaterih) panogah skoncentrirana v manjšem številu podjetij, kot na pr. v avtomobilski in jeklarski industriji, je nevarnost, da bodo vsa podjetja reagirala na razvoj na isti način in da bodo zaradi tega produkcijo razširila preveč. To je posebno nevarno, ker so v nekaterih panogah investicije zelo velike in obleži mnogo sredstev brez haska, če so prevelike za položaj na tržišču. Zaradi tega je podjetjem zelo prav, če lahko svoje lastne načrte preko planske komisije primerjajo s splošno napovedjo razvoja in z načrti drugih podjetij. Po drugi strani pa to povzroča nevarnost, da se tako podjetja povežejo med seboj v neke vrste kartel in dosežejo monopolne dobičke z omejitvijo proizvodnje pod možni maksimum.

Tudi potem, ko je planska komisija stopila v zvezo s posameznimi industrijskimi panogami in podjetji, jim ničesar ne predpiše. Skuša z njimi le pregledati sedanji in bodoči položaj in jih prepričati, da so določeni ukrepi v njihovem lastnem in splošnem interesu, ker ustrezajo verjetnemu razvoju na tržišču. Pri tem skuša koordinirati načrte podjetij samih. Podjetja lahko store, kar hočejo in tudi sprotna produkcija in cene se določajo naravnost na tržišču ne pa iz kake centrale. Edino orožje, ki ga planska komisija ima, je prepričevalnost njenih načrtov in nekatere davčne olajšave.

Francozi so s svojimi plani - bolje rečeno "splošnimi prognozami" - dosegli precejšnje uspehe v pogledu rasti, toda zaradi mezd, ki so se dvigale hitreje kot produktivnost, je prišlo do inflacije, ki se je pokazala predvsem v težavah z deficitno plačilno bilanco. Moral je pri ti de Gaulle s Pinayem in Baumgartnerjem, da je ukinit "polzečo skalo" za mezde in tako stabiliziral frank, obenem pa odpravil še neke fizične kontrole. Inflacija povzroča, da se slabša položaj manj agresivnih za račun bolj agresivnih delov ljudstva, da je zaradi spreminjanja vrednosti denarja nemogoče gospodarnostno preračunavanje in da je trgovinska in plačilna bilanca deficitna. Najbolj trpe ljudje s fiksnimi dohodki, t.j. upokojenci in uradniki. Nasprotno se profiti sproti večajo, ker cene tem bolj rastejo, čim bolj sindikati ženejo mezde navzgor čez produktivnost.

Britanija se želi s planom zbuditi iz precejšnje stagnacije in povečati gospodarsko rast. Recept za to je v bistvu zelo enostaven: prepričati je treba, da mezde rastejo hitreje kot produktivnost, in povečati profite, ker večina investicij prihaja iz profitov. Brez investicij rast ni mogoča, ker so investicije nujen pogoj za rast, dasi ne za dosten pogoj. Poleg količine investicij je izredno važna tudi njihova usmerjenost in skrbnost njihovega upravljanja. Visoke investicije tja v en dan kot pri komunistih so čista izguba. Seveda planerji ne morejo vsega tega jasno povedati, ker bi se sindikati javno uprli, kajti zaradi zmedenega mišljenja pod Marxovim vplivom je beseda profit postala skoro psovka. Toda profiti so potrebni za investicije, investicije so potrebne za povečanje produktivnosti dela in povečanje produktivnosti dela je potrebno, če naj povečanje nominalnih mezd pomeni tudi povečanje realnih in ne samo inflacijo.

Skratka delavcem morajo prikrivati resnico in si izmišljati vse mogoče izgovore in plane, da bi prepričali inflacijo in omogočili rast. Plan, kakršnega nameravajo uvesti na Angleškem, je ovinek, da bi lahko povečali profite (davčne olajšave!) in s tem investicije ter prepričali čezmerno rast nominalnih mezd na škodo realnih. Plan ima seveda tudi druge prednosti, ki smo jih že omenili, toda nemško, italijansko, japonsko, švicarsko itd. gospodarstvo se razvija prav tako dobro ali boljše brez plana kot francosko s planom, ker tam delavce (in intelektualce!) razni Cousinsi še niso čisto zmedli in razumejo, kaj je potrebno za rast realnih plač.

Francoski plan je daleč od tega, da bi bil precizen instrument. Zavestno ne skušajo doseči tega, da bi se posamezne številke v planu popolnoma ujemale, ker vedo, da je to popolnoma nemogoče, in ker prepuščajo končno uravnoteženje ponudbe in povpraševanja svobodnemu tržišču. Če se kdo navdušuje nad francoskim planom, se mora zavedati, da je ta plan čisto nekaj drugega kot so komunistični in podobni plani. Smešno je, če kdo hvali francoski sistem planiranja in obenem napada svobodno tržišče kot "anarhijo" ter rentati nad profiti, ker francoski plan svobodno tržišče samo dopolnjuje in hitro rast utemeljuje na favoriziranju investicij, t.j. profitov. "Sedanji smoter (francoskega) plana... je omogočiti tržnemu mehanizmu bolj gladko delovanje in vzgon pod vzpodbudo vsenarodnega cilja za gospodarsko rast." (Paul Bureau v DAILY TELEGRAPH 3 septembra 1961)

Vse to prav dobro vedo tudi voditelji socialdemokratskih strank. Na Švedskem vlada z vso ostroostjo preprečuje, da bi delavci kršili kolektivne pogodbe sklenjene na določeno dobo in kar na lepem zahtevali povečanje nominalnih mezd. Neka točka reformiranega programa nemške socialdemokratske stranke se pa glasi: "Svoboda izbira potrošnih dobrin in uslug, svobodna izbira delovnega mesta in svobodna iniciativa za podjetnike so odločilni temelji za svobodno tekmovanje in važen sestavni del svobodne ekonomske politike... Totalitarno obvladovanje gospodarstva uničuje svobodo. Socialdemokratska stranka je zaradi tega za svobodno tržišče, kadar koli svobodno tekmovanje zares obstoja. Kjer pa tržišče pride pod prevladajoč vpliv posameznikov ali skupin, so potrebni najrazličnejši ukrepi, da se ohrani svoboda gospodarstva. Kolikor mogoče veliko tekmovanja - kolikor mogoče malo planiranja."

BEOGRAJSKI ODMEVI V AMERIKI

(Od našega washingtonskega dopisnika)

Beograjska konferenca je bila v uradnem Washingtonu pričakovana dokaj skeptično čeprav so nekateri optimisti upali, da se bodo takozvani nevtralci le otresli svojega enostranskega gledanja na svetovne zadeve in se dokopali do nekega približnega nevtralizma. O Titu in njegovem stališču si sicer niso bili čisto na jasnem in je obisk ameriškega ambasadorja Kennana pri Titu na Brionih tik pred konferenco verjetno vodil do razgovorov, v katerih je Tito nakazal približno smer beograjske konference. Da je Kennan dobil nekaka zagotovila, da Jugoslavija ne bo preveč napadala Zapada, je razvidno iz hude jeze, ki jo je bilo čutiti na ameriški ambasadi v Beogradu takoj po Titovem govoru.

Mnogo je Washington pričakoval od udeležbe Nehruja, U Nuja in Bourgube ki so smatrani kot trezni možje in za katere je bilo poznano, da ne dele mnenj z bolj levičarskimi "nevtralci" kot so Tito, Sukarno, Sekou Touré iz Gvineje in Nkhrumah iz Ghane. Čuli smo, da Nehru ni hotel na konferenco, ker ni od nje pričakoval ničesar pozitivnega; da se je nazadnje odločil, da bo šel, ker se je bal, da ne bi ostali "nevtralci" povzročili kakšnih neumnosti, ki bi škodile tudi njegovemu ugledu in poziciji Indije. To še posebno po povabilu na konferenco Castrovi Kubi, do katere je Amerika naravnost alergična.

Toda še tako neznatna upanja in še tako majhna pričakovanja ameriških uradnih krogov (časopisi in javno mnenje - razen ultra-liberalnega - so proti vseskozi nevtralcem) so se razblinila po prvih uradnih govorih in takoj ko se je razvedelo, kakšna je bila reakcija "nevtralcev" na sovjetske poskuse z atomskimi bombami. Jasno je bilo, da so se "nevtralci" prikazali v moralno popolnoma nevzdržni luči. Pred leti in še pred kratkim so na vse grlo vpili proti Združenim Državam, ko so iste delale podobne atomske poskuse. Ko pa jih je začela Sovjetska zveza, so pa nevtralci naenkrat onemeli.

Prvo vprašanje tukaj je bilo zakaj so Sovjeti torpedirali beograjsko konferenco s tem, da so začeli z atomskimi poskusi prav na njen predvečer. Jasno je, da si Moskva ne želi povečanega vpliva Tita in njegove

izobčene komunistične partije. Dejstvo, da se je konferenca vršila v Beogradu, je Moskvi dokazovalo, da so Titova poletna potovanja po Afriki imela gotov diplomatski uspeh in da se tu ostvarja neke vrste "tretja sila", ki bi jim kdaj utegnila biti neprijetna. Atomski poskusi so bili zgovoren prikaz, kje leži moč orožja in da je za Sovjete še vedno važnejši kot pa moč besede.

Ni izključeno, da so tudi rdeči Kitajci dali vedeti Moskvi, da bi bilo prav, če bi kaj ukrenili, da se Titova "nesramnost" omeji.

Obenem pa je res, da so s poostritvijo spora med Zapadnimi demokrati in komunističnim blokom možnosti nevtralcem precej omejene, "nevtralcem" pa še posebno otežkočene. Vsaka stran, - pričakujoč političnih spopadov, če že ne vojaških, - bi namreč rada pridobila na svojo stran kolikor več političnih in gospodarskih sil, da bi s tem ojačala svoj položaj v svetu.

Poljubi zastoni

Zato je bila tudi reakcija Združenih držav hitra in brez dlake na jeziku. Predsednik Kennedy je dal prvo uradno izjavo, ko je pri vložitvi zakonskega predloga za pomoč tujini pridel tele besede: "... moramo posvetiti veliko pozornost in dati prednost tistim deželam, ki imajo na svetovne dogodke (krizo) take poglede kot jih imamo mi." Obenem pa je Bela hiša opozorila dopisnike na skrito važnost teh besed, ki je bila večja kot pa njihova kratkost in milina. V naslednjih dveh, treh dneh so imeli vsi važnejši časopisi komentarje o Kennedyjevi izjavi. Poudarjeno je bilo, da je Predsednik lastoročno pripisal tiste besede na že pripravljen tekst zakonskega osnustka. Takoj je bilo tudi objavljeno mnenje "dobro poučenih krogov" (frazza za tista mnenja, ki jih razni uradi hočejo spraviti v javnost, a nočejo biti zaenkrat zanje odgovorni), da se pripravljajo važne spremembe v Ameriškem in verjetno Zapadnem stališču do nekaterih "nevtralcev."

Washingtonsko vzdušje je bilo lepo prikazano v karikaturi slavnega vojnega karikaturista Mauldin-a. Lepa gospodična, z napisom Nevtralci, daje poljube Kennedyju za en dolar. Hruščev pa stoji za njo in se smeje: "Jaz jih pa dobivam zastoni."

Treba je poudariti, da je bil Washington že dolgo vroč posebno komunističnim "nevtralcem". Leta 1950 je zato podprla Amerika Jugoslavijo, da zagotovi klin med monolitne komunistične države in še bolj, da odvzame Sovjetski zvezi uporabo 30 jugoslovanskih divizij v primeru spopada. Deloma je bilo tudi slišati argument, da so jugoslovanski narodi bili eden najboljših zaveznikov med svetovno vojno in da zato že iz hvaležnosti zaslužijo pomoč. Jasno je tudi bilo vsakomur (razen jug. emigracijskim politikom), da bi propad Jugoslavije ali zopetna vzpostavitev sovjetsko orientiranega režima v Jugoslaviji bila hud udarec zapadnim silam. Zato se je Zapad odločil za masivno pomoč Titovemu režimu, čeprav je isti bil komunističen. Ta pomoč je tudi za jugoslovanske narode obrodila gotove sadove: politično zatiranje nekomunistov se je ublažilo, teror tajne policije je skoro povsem izginil, politični jetniki so bili izpuščeni na svobodo, življenjski standard prebivalstva se je dvignil, obnovili so se tesnejši stiki med Jugoslavo in zapadnimi državami, kamor so spet lahko potovali. Toda ko je (po Kennedyjevi izvolitvi) postal Kennan ambasador v Beogradu, je uradna politika Združenih držav postala bolj oprezná. Gotovo je bilo to deloma odvisno od osebnosti novega veleposlanika. Po vojni je Amerika pošiljala v Beograd ljudi, ki so bili najbolj primerni za ta položaj ob določenem času. Tako je bil po sporu s Sovjetsko zvezo ambasador v Beogradu George Allen, kasnejši šef ameriškega propagandnega urada (U.S. Information Agency); za njim je bil v Beogradu Rickenbacker, ki je bil predvsem strokovnjak za vprašanje gospodarske pomoči. Kennanova važnost in vrednost je predvsem dejstvo, da je eden največjih strokovnjakov ameriških za komunistične zadeve. Kot diplomat (od 1933) in bivši ambasador v Moskvi (1952-1953) pozna komunistično taktiko, njihovo hinavščino in zavijanje resnice. Gotovo je Kennanu od vseh ameriških ambasadorjev v Jugoslaviji najlažje oceniti strategijo KPJ in komentirati njihovo stališče do svetovnih dogajanj. Gotova trenja med obema niso ušla pozornemu očesu. To se je do neke mere tudi preneslo v "poučeno" časopisje. Že pred meseci je na primer NEW YORK TIMES pod

peresom svojega beograjskega dopisnika objavil članek, v katerem je prikazal kako neobjektivno piše jugoslovansko časopisje o Združenih državah in o Zahodnih demokracijah na splošno. Bilo je jasno, da je isto mnenje verjetno imelo tudi ameriško poslaništvo. Toda med mnenjem in diplomatsko akcijo je brezno časa. Treba je čakati na določen moment. Ta moment je prišel, ko Tito ni obsodil sovjetskih atomskih poskusov, kot je preje obsojal na veliko ameriške. Obenem pa je napadel Zahodno Nemčijo kot leglo fašizma, medtem ko je poveljeval Vzhodno Nemčijo kot "izrecno socialno državo" in to v trenutku, ko je bilo vsemu svetu razvidno, da je Ulbrichtova Nemčija najgnilejša od vseh sovjetskih satelitov, iz katere je pobegnilo po vojski 4 milijone državljanov. Država, ki se mora obdati s kitajskim zidom v miniaturi, da se obdrži, je res čuden predmet hvale. Kenan je o vsem obvestil tukajšnji State Department, ki je odločil, da bo radi večjega odmeva sam predsednik dal prvo izjavo. Poznavalci jugoslovanske diplomacije se čudijo, da je tako spreten vrhovodec, kot je Tito, strmoglavil na tako neumen način.

Ko se je predsednik Kennedy odločil za spremembo uradne politike do nevtralcov je tudi Ameriški Kongres hitro izglasoval njegove besede v zakon. To je važno poudariti, kajti sedaj je po zakonu zahtevano, "da se da prednost" državam, "ki imajo iste svetovne poglede", kot jih imajo Združene države. Tolmačenje, kaj so isti svetovni pogledi in v koliko se mora izkazovati "prednost", je seveda stvar vsakodnevne diplomacije; važen je princip, da USA odslej ne bo več dajale pomoči vsakomur, ki prosi. Pripomniti bi še bilo, da se bo to načelo uveljavilo negativno, to je: Amerika ne bo silila nevtralce naj zavzamejo tako svetovno politiko, ki bi bila Združenim državam v korist in podporo; pričakovala pa bo da nevtralci ne zavzamejo take svetovne politike, ki bi bila škodljiva ali nasprotna Ameriki. Med tem je bilo neuradno izjavljeno, da je prošnja komunistične Poljske za gospodarsko pomoč romala v koš. Poljska je delno mobilizirala med berlinsko krizo in izjavila, da ne bo stala ob strani, če pride do spopada. Ni bilo nobenega dvoma, na čigavi strani bi stala. Pri tem je zanimivo pripomniti, da je bil Kennedy, ko je bil še senator, zelo naklonjen pomoči Poljski in tudi Jugoslaviji. Držal je v senatu več govorov, v katerih je zagovarjal pomoč obema kot način, kako naj bi se njihova neodvisnost od Moskve obdržala oziroma povečala. Zato so tudi jugoslovanski uradni krogi na tistem bili za Demokrate in Kennedyja. Sedanji razvoj pač potrjuje, da v politiki ni ničesar stalnega.

Največ pomoči Jugoslaviji

Veleposlanik Kennan pa je teden dni po beograjski konferenci imel razgovor s Titom in mu jasno povedal, da bo vsaka nadaljna prošnja Jugoslavije za ameriško pomoč sprejeta "z največjo skepso". Poudaril je tudi da je predsednik Kennedy osebno silno razočaran nad beograjskim zborovanjem in še prav posebej nad stališčem jugoslovanske vlade.

Kar se tiče drugih nevtralcov, dosedaj ni bilo še nič ukrenjenega. Ghana in Guineja sta po mnenju washingtonskih krogov prvi na vrsti za ukinitvev ameriške pomoči, če bosti vztrajali na dosedanji mednarodni politiki. A vsaj Guineja (kjer je preko 1.200 komunističnih strokovnjakov) kaže da je Sovjetov sita in da se hoče približati Zapadu, od katerega jo je zrinila Francija, ko ji je dala nezavistnost leta 1959.

23. septembra je Kennedy odločil, da bo "zaenkrat" ustavil posojilo, ki so ga USA pripravljale Ghani za njen najbolj ambiciozni gospodarski načrt na reki Volta, kjer naj bi Ghana zgradila ogromno hidroelektrarno in tovarno aluminija. Amerika bi posodila 208 milijonov dolarjev od skupnega stroška 346 milijonov dolarjev. Obenem pa je podtajnik za afriške zadeve v zun. min. Mennen Williams odpotoval v Ghano "na razgovore".

Ostali nevtralci uživajo v Washingtonu več simpatij, največ ker se tu misli, da resnično poskušajo biti nevtralni. Indija in Burma na primer, pa tudi Abesinija, Maroko, Tunisija, Kambodža, Ciper in druge države. Tem bo Amerika dajala i vojaško in gospodarsko pomoč tako dolgo, dokler tudi same ne pokažejo na nedvomen način, da so prestale biti nevtralne in so postale "nevtralne" ali pa celo sovjetski sopotniki.

Če omenim le tiste države, ki so dobile več kot sto milijonov dolarjev, potem je ameriška pomoč od 1945. do 31. marca 1961. izražena v številkah takole (milijoni dolarjev):

	<u>Gospodarska pomoč</u>	<u>Vojaška podpora</u>	<u>SKUPNO</u>
JUGOSLAVIJA	1,362	719	2,081
INDIJA	1,906	-	1,906
INDONEZIJA	458	21	479
EGIPT IN SIRIJA	346	-	346
KAMBODŽA	191	66	257
MAROKO	168	-	168
TUNIZIJA	142	-	142
AFGANISTAN	116	-	116
OSTALI nevtralci skupaj	749	107	856
S K U P N O:	5,138	913	6,051

Toda treba je upoštevati, da tudi te številke (povzete po "News & World Report") niso popolne. Tako je na primer Jugoslavija dobila leta 1960 posojilo 275 milijonov dolarjev od Mednarodnega denarnega fonda za reformo svoje zunanje trgovine in finančne politike, od Svetovne banke je dobila skupno 88 milijonov dolarjev posojila, od katerih je zadnje bilo februarja letos v znesku 30 milijonov. Velika Britanija in Združene države ter Francija so podpisniki največjih kvot v obeh mednarodnih ustanovah in je jasno, da bo v bodoče tudi v teh ustanovah Jugoslavija težje prišla do posojil. V teh številkah tudi ni posojila okoli 50 milijonov dolarjev, ki ga je ravnokar odobrila Ameriška Export-Import banka in še drugih zneskov, da posojil od Anglije, Francije in ostalih demokratskih držav sploh ne omenjam.

Jugoslavija je torej s svojo "nevtralnostjo" dobila preko 3 milijarde dolarjev ali nad dva triljona dinarjev. Ta denar je bil porabljen za zgraditev jugoslovanske težke industrije, pa tudi za zamašitev trgovinskega primanjkljaja, ki znaša vsako leto ogromne vsote. Leta 1960 je presek uvoza nad izvozom znašal 71,6 milijard dinarjev. Izvoz je znašal samo 70 % uvoza, najnižji procent zadnjih petih let (ostale leta je bil procent 82% leta 1959, 73% leta 1958 in 1957, 87 % leta 1956 itd). Jugoslovanski trgovski deficit postaja vedno večji, ker Jugoslavija ne more prodati svojih izdelkov v industrijskih deželah, ki imajo zaradi svobodnega gospodarstva veliko večjo produktivnost, pa mora zato - dosti krat pod svetovno ceno - izvažati v manj razvite dežele Azije in Afrike. Vidimo torej, da je poskus, tesneje se politično povezati z državami Azije in Afrike v neko tretjo silo, predvsem gospodarskega značaja. Vprašanje je, ali bo beograjska polomija vplivala tudi na trgovske in gospodarske razmere med Jugoslavijo in nevtralci, z ozirom na slabe obete iz Amerike.

Ni zastoj izjavil Naser nekemu poznancu: "Tito je res velik človek, naučil me je kako dobiti t od Vzhoda t od Zapada a nobenemu nič dati." Kaže, da se Titova dvoličnost (in morda njegova veličina) bliža koncu.

DVE MUHI NA EN MAH:

- razveselite prijatelja,
- podprete neodvisni tisk,

če podarite prijatelju za Božič
KLIC TRIGLAVA po z n i ž a n i
ceni za pol leta:

10/- v Veliki Britaniji,
1.50 v Združenih državah-Kanadi,
10/- v Avstraliji.

in še božična karta z Vašim imenom navrh.

LJUBLJANSKI ZAMORČKI

Čeprav so še v juniju mnogo govorili v Beogradu, da bodo v letošnjem šolskem letu podelili preko pet tisoč štipendij za študente iz 86 dežel, bo po zadnjih objavljenih podatkih študiralo le 400 tujih študentov iz 50 dežel, predvsem v umetnosti in slovanskih jezikih. Zanimivo je, da so se lani afriški študentje v Ljubljani kar hitro naučili slovenski. Dobili pa smo že tudi prve - zamorčke! (ds)

HUDO JE BITI BOLAN,
ČE NI ZDRAVIL

"Bolnik in vsi njegovi svojci begajo od le karne do lekarne, iz kraja v kraj, celo iz republike v republiko, samo da bi dobili, kar je predpisal zdravnik." (DELO, 30.7.1961.)

To so težave, ki tarejo naše svojce doma vključno socialnemu zavarovanju in prosti zdravniški oskrbi, s katerim se danes ponša Titov režim, ko se sklicuje na stanje v predvojni Jugoslaviji. Prav gotovo je dejstvo, da je povojni režim uvedel to, kar da nes uživa takorekoč vsa Evropa in nekatere dežele izven nje in kar pred vojno ni obstojalo ne v Jugoslaviji in ne drugod. Enako gotovo se mi tudi zdi, da bi Jugoslavija in njeni državljani uživali socialno zavarovanje in prosto zdravniško oskrbo tudi če ne bi bilo Titovega režima, ker je to del splošnega napredka v svetu in ne le za sluga komunizma. Enako vemo, da se vse države, ki so uvedle ta sistem, bore z naraščajočimi izdatki za socialno zavarovanje in da bi bil pravi čudež, ako bi bila Jugoslavija pri tem izjema. Toda razlika med Jugoslavijo in drugimi državami je predvsem v tem, da medtem ko druge države izdelujejo dovolj zdravil za lastne potrebe in jih celo izvažajo, Jugoslavija ne razpolaga niti z zadostno domačo proizvodnjo niti z zadostnimi sredstvi, da bi zdravila kupila na tujem trgu. Uvoženih zdravil od časa do časa docela zmanjka. Lekarne in bolnišnice jih nimajo po cele tedne, včasih pa tudi po cele mesece in so lahko srečne, ako končno dobijo 40% naročene količine. Bolnikom za to priporočajo podobna zdravila, ki jih imajo, a pri tem morajo upoštevati tako določila zavoda za socialno zavarovanje, da cenejših zdravil ne smejo zamenjavati za dražja, kakor tudi s tem, da druga zdravila imajo lahko docela drugačen učinek. Na ginekološki kliniki v Ljubljani recimo večkrat zmanjka življenjsko važnega zdravila kot je metergin, kar v najslabšem slučaju spravlja v nevarnost življenje pacientke, v najboljšem pa zelo podaljša bivanje v bolnišnici in s številnimi transfuzijami ogromno poveča stroške zdravljenja. Mnoge slovenske lekarne si pomagajo s tem, da naročajo iz drugih republik velike količine običajnih zdravil samo zato, da dobijo lahko tudi majhno količino onih zdravil, ki jih zares potrebujejo in ki jih je težko dobiti.

Medtem ko se ni znesek deviz, t.j. tujih valut, ki ga prejema Slovenija od federacije za nabavo zdravil, sanitetnega in medicinskega pribora, izpremenil že od 1953. l., se je potrošnja deviz za nabavo drugih potrošnih dobrin v tujini močno povečala. Ako bi pri tem šlo za dobrine, ki so zares nujne, ne bi človek imel ničesar proti, toda trošiti devize recimo na laški cinzano, ko je domačega cvička dovolj, je malo prehud. Za ceno ene buteljke cinzana je možno kupiti 38 stekleničk coramina adenoza, ki ga uporabljajo ljudje s srčnimi napakami in katerega je v lekarnah skoro nemogoče dobiti. Poleg tega je neumno tudi to, da nabava zdravil iz tujine zavisi od uprave farmacevtske službe in medicinske oskrbe v Beogradu, namesto od odgovarjajočega organa v Ljubljani, t.j. od republike same, ki najbolje ve, kaj potrebuje in kako naj troši tuje devize. In še te devize so včasih take, da so brez vrednosti. Ni namreč vseeno, ali te devize vsebujejo dolarje, angleške funte, ali pa valute, ki jih tam, kjer zdravila prodajajo, ne marajo.

Organizacija domače proizvodnje je enako slabo urejena. Predpisi določajo, da je uvoz zdravil, ki jih izdelujejo doma (v Sloveniji ali v Jugoslaviji), prepovedan. To je logično, ako je domača proizvodnja zadovoljiva in zadostna. Toda mnogokrat se dogodi, da prepovedo uvoz nekega zdravila, čim neka tovarna prijavi, da ga bo začela izdelovati, a od trenutka prijave do pojave doma izdelanega zdravila na trgu včasih traja tudi nekaj mesecev ako že ne kar celo leto. Vakuum, ki nastane na ta način, spravlja v obup ne le lekarne in bolnišnice, ampak tudi paciente same. Stroški zdravljenja s pomočjo "flikanja" z drugimi zdravili pa rastejo. Kako nesmotrno in birokratsko.

Birokracija se kaže tudi v drugih oblikah - recimo pri uvozu vzorcev zdravil, ki jih pošiljajo tuje tovarne v Jugoslavijo na poskušnjo. Da bi si pridobile odjemalcev, nekatere tovarne pošiljajo klinikam tudi po 50 steklenic novega zdravila kot vzorec, ki jih potem klinike čuvajo kot veliko redkost. To je bil recimo slučaj z nekim drago cenim antibiotikom na otroški kliniki. A uprava za farmacevtsko službo v Beogradu je meni nič tebi nič takoj nabila carino in davek na promet, čeprav so vzorci prišli brez plačno. Zakaj? Baje zato, ker bi ga v nasprotnem slučaju "hoteli na veliko uvažati." Torej je cinzano še vedno važnejši od zdravil.

Ni treba niti posebno poudarjati, da pri tem na debelo cvete črna borza in da so njeni glavni poborniki baš lekarnarji in zdravniki sami, čeprav pri tem tvegajo svoj položaj in maščevanje birokratov, ki svoj humanizem bazirajo na mrtvih črkah zakona in

zastarelih predpisov.

Pri reševanju tega vprašanja so nekaj časa skušala pomagati podjetja v industrijskih centrih, kjer so največje težave zaradi nekaterih poklicnih bolezni. Zdravljenje teh bolezni z odgovarjajočimi zdravili je sorazmerno enostavno in lahko spravijo bolnike ne noge v teku nekaj dni, sicer pa v mnogo daljšem roku - kar prizadene tudi podjetja in proizvodnjo. Da ne bi do tega prišlo, so podjetja dajala lekarnam nekaj lastnih deviz za nakup potrebnih zdravil. Toda kaj se je zgodilo? Vsoto deviz, ki bi lekarnam morale dobiti rednim putem, so potem zmanjšali s farmacevtske uprave za znesek, ki so ga dobile od podjetij! In to vključno temu, da podjetja lahko razpolagajo z zneskom deviz, ki si ga imajo pravico pridržati, kakor hočejo.

Kot vrhunec vse te neumnosti, naj navedem še vseh sedemnajst postaj, ki jih je treba preiti, da zdravstvena ustanova pride do zdravila, ki ga potrebuje nek bolnik. Postopek je tale:

- 1) Zdravstvena ustanova predlaga grosistu nakup določenih zdravil.
 - 2) Grosist pošlje seznam na tujo tovarno.
 - 3) Tuja tovarna predloži ponudbo.
 - 4) Grosist vloži prošnjo za uvoz zdravil na upravo za farmacevtsko službo in medicinsko oskrbo v Beogradu. To vlogo so letos dopolnili še s štirimi novimi formularji.
 - 5) Uprava po svojem predurku odloči, ali prošnjo odobri ali ne. Če jo odobri, tuji odloči, ali bo uvoz carine prost ali ne. Po najnovejših predpisih ni tu več nikake jasnosti, kdaj naj bi bila carina oproščena in kdaj ne.
 - 6) Vlogo prejme sekretariat za finance.
 - 7) Vloga se vrača na upravo za farmacevtsko službo.
 - 8) Grosist prejme vlogo od uprave s pojasnilom o carini.
 - 9) Grosist pošlje vlogo Narodni banki.
 - 10) Ko Narodna banka FIRJ odobri plačilo, vrne vlogo grosistu.
 - 11) Grosist pošlje naročilnico tuji firmi.
 - 12) Nalog za izvršitev plačila roma k Narodni banki.
 - 13) Narodna banka FIRJ odobri plačilo.
 - 14) Začne se carinski postopek, ki se ddeli na več delov glede na to, kaj se uvažava. Letošnji predpisi so stvar zapletli tako, da so zaradi nejasnosti o carini ležala zdravila tudi po več tednov, predno so jih ocarinili.
 - 15) Zdravila pridejo v laboratorij za kontrolo.
 - 16) Prejme jih grosist.
 - 17) Od grosista pridejo zdravila končno v lekarno.
- In potem jih dobi bolnik - ako je še živ. Vsa procedura traja v najboljšem slučaju dva meseca.

Da ne bi kdo mislil, da to pišem kar tjavdan, naj citiram izjavo dr. Saše Cvahteja, pomočnika sekretarja za zdravstvo ljudske republike Slovenije, na posvetovanju o tej zadevi letošnjega julija: "Ta sistem je do skrajnosti logično izgrajen v tem smislu, da čimbolj otežkoči vsako najmanjšo možnost gibljivosti, svobode in hitrosti pri naročanju zdravil iz inozemstva. Zato je nujno, da se ta sistem ukine."

Zaenkrat ga še niso.

IVAN STANIČ

SEDEM TISOČ GLASOV PREMALO

10. oktobra se spominjamo usodnega koroškega plebiscita, ko je za jugoslovansko državo glasovalo 41% prebivalcev, za Avstrijo pa 59 odstotkov. Čeprav je bila velikanska večina glasovalcev po rodu in jeziku slovenska, je vendar večina odklonila priključitev k matični Sloveniji v Jugoslaviji. Kaj je bil temu vzrok?

Brez dvoma nam je teror škodoval. Kjer so delali s silo, smo povsod slabo odrezali: v Doberlvasi, v Kotmarivasi. V prvi smo se ušte li za 400 glasov, v drugi za 300. Rož, od Loč do Borovelj, je strnje no glasoval za slovansko državo, pravtako tudi pliberška okolica. Po glavitni vzrok za poraz pa je bila nemškutarija. In vzrok te je bila ponemčevalna šola, ki nam je potujčevala naš rod vse od leta 1870. Če tega ne bi bilo, ne bi Nemci nikdar zmagali na Koroškem!

Seveda je bila nesreča že v tem, da je sploh prišlo do plebiscita. Ko je naša deputacija prosila prezidenta Wilsona v Parizu, da naj pri sodi Koroško Jugoslaviji, je to odklonil in se skliceval na Milesovo poročilo, ki je v avtu bežno prepotoval slovensko Koroško in potem Wilsonu poročal, da biva na Koroškem mešano prebivalstvo. Lahko so bili pa še hujši: oni so bili tisti, ki so meni nič tebi nič nasvetovali meje na Karavankah. Le na energičen protest naših delegatov je bil ta predlog umaknjen, a do plebiscita je kljub temu le prišlo.

J.I.

LJUBO SIRC:

OB SOJEN NA SMRT

(Po angleškem izvirniku priredili sodelavci KLICA TRIGLAVA)

Ob aretaciji skupine dr. Nagodeta so zaprli tudi Ljuba Sirca, ki je bil eno leto pri partizanih, pozneje pa prijatelj z angleškim konzulom. Po dolgih zasliševanjih, nočeh brez upanja in spanja, so oznovci dosegli Sirčev zlom, ko jih je prosil: "Še me zaslišujte!"

NAJHUJŠI ZLOČIN: ŠPIJONSTVO

Nekoč mi je Ambrož dejal, da jim moram biti zelo hvaležen, da so me zaprli, ker ni mogoče reči, kaj vse bi se ne zgodilo, če bi mi dovolili nadaljevati kriminalno početje. Tako prepričevalno je govoril, da sem vzkliknil: "Za božjo voljo, zakaj me pa niste preje zaprli?"

"Bilo bi veliko bolje za vas, toda najprej smo morali dognati do podrobnosti, kaj ste počeli."

Nekaj noči kasneje se je spet razjezil in mi rekel: "Zelo nesramni ste, gospod Sirc. Vse moramo izvleči iz vas, kot da bi vam pulili zobe. Če nočete govoriti, vam moram naznaniti, da imamo tudi drugačne metode. Imamo tudi tajna vojaška sodišča. Ne pozabite na Medveda in Kristana!" Za ta dva sem vedel, da sta na lepem izginila in so ju po kratkem času ustrelili. Ambrož je grozljivo pripomnil:

"Če bi odgovarjal tako kot vi, bi že videl zanjko pred seboj."

Bil sem že tri tedne v zaporu, ko so me odpeljali na zasliševanje v sobo, kjer je sedelo kakih pet ljudi, med njimi Niko in Ciril. Posadili so me sredi sobe in začeli z običajnim izpraševanjem. Nenadoma se je Niko sklonil preko mize do mene in je v sikajočem šepetu dejal:

"Zakaj je Nagode rekel, da ste avanturist?"

Čudna reč je bila, da je Nagode nekoč res to rekel. Niko je nadaljeval: "Kjerkoli praskamo, povsod naletimo na Vas. Kdo je bil v stikih s konzuli? Vi. Kdo je obiskal Jovanovića, bandita v Beogradu? Vi. Kdo je pisal na Koroško? Vi. Povejte, ali ste agent I. S.?"

"Kaj pa je I. S.?" sem vprašal, ker še nikoli nisem slišal to okrajšavo.

Niko se je posmehljivo zasmel: "Nikar se ne delajte, da ne veste."

Nekdo v sobi je znil: "Intelligence Service." O tej sem pač že slišal, sem rekel, a opraviiti z njo nisem imel nič.

"Zakaj pa ste potem vmešani povsod?" se je zadril Niko, se mi približal, izbuljil oči in strupeno siknil: "Špijon! Vodja špijonske mreže! Vztrepetal sem. Ne, ne! Če to verjamete, sem izgubljen."

"Nikakor ne," je rekel Niko. "Če nam vse poveste, bo vse v redu. Kdo so člani angleške špijonske mreže v Ljubljani?"

"Ne vem," sem zajeceljal.

Po prvih dveh tednih so me ob sobotah in nedeljah ponoči pustili spati, a luč je neprestano gorela v celici in me motila. Neke noči sem se zdrznil iz spanja z neprijetnim občutkom. Odprl sem oči in zagledal Nika, ki je sedel na moji postelji.

"No, Sirc, kako se počutite zdaj, ko vas bodo obesili? Bolje bi bilo, da bi vse povedali." Pomembno me je pogledal in odšel, ne da bi še kaj rekel.

Tiste dni so me premestili v drugo celico in čim sem stopil skozi vrata, sem imel silovit občutek, da je bil pred mano v njej moj oče. Še tistega dne mi je paznik pomolil v podpis listo predmetov, ki so jih odvzeli očetu po aretaciji. Ozna se ni tako rada motila. Najbrž so mi pokazali tisti list namenoma, da bi mi naznanili, da je oče zaprt. Ambrož se je dejal nevednega, ko sem ga vprašal, kaj je z očetom. Bilo mi je silno žal. Vedel sem, da se je oče hvalil, da ga celo v avstrijski vojski nikdar niso zaprli. Gotov sem bil, da zelo trpi v zaporu.

A zasliševanje se je nadaljevalo. Spet so privlekli na dan tistega Amerikanca od Rdečega križa, ki se je zanimal za Jugoslavijo. Povedal sem, da sem mu kupil nekaj šolskih knjig in pregled zakonov o podržavljenju imovine. V sodbi je bilo kasneje rečeno, da sem sestavljal "lažnive vesti... o nacionalizaciji in drugih podatkih splošno državnega pomena."

Moja velika napaka je bila, da sem skušal razlagati in pojasnjevati. Potrudil sem se, da bi se spomnil malenkosti in sem jim povedal, da se le enkrat nekaj obljubil konzulu, ko se je zanimal, kako težko poškodovani so bili potniki ameriškega letala, ki so ga sestrelili blizu Kranja. Še takrat mu nisem mogel ustreči, ker zdravnika iz Kranja sploh niso pustili blizu in mi ni vedel nič povedati. V sodbi pa je pisalo, da sem o "tujih predstavnikov" sprejemal "konkretne naloge za zbiranje vojaških podatkov, kot dobiti podatke o sestrelitvi ameriškega letala na Gorenjskem."

Zaključki izpraševalcev so me večkrat spominjali na otroško igro, ko smo čakali, da se bo kdo zarekel, potem pa smo škodoželjno skakali okrog njega in kričali: "Pa si rekel."

Nekdo me je pri zasliševanju obtožil, da sem rekel konzulu, naj UNRRA ustavi pošiljke Jugoslaviji. Poskušal sem pojasniti zadevo in sem se končno spomnil, da sva se nekoč pogovarjala s konzulom o živilskih kartah in je dejal, da bi morala oblast bolj paziti pri razdeljevanju. Zaradi tega sem bil obsojen, da sem "zbiral in izročal... podatke... o stanju preskrbe v FLRJ."

Vprašali so me, kaj je bil po mojem mnenju moj najhujši zločin. Rekel sem, da zveze s Koroško. "Kaj še, tisto ni nič. Najhujši zločin so bili vaši stiki na angleškem konzulatu."

Nisem si predstavljal, da so zveze s tujci tako zločinske. Povedal sem jim, da mi je šef kabineta notranjega ministra nekoč rekel, da se vsak Jugoslovan svobodno lahko družijo s tujci. "Kaj pa on ve?" je bil odgovor.

"Slušaj, Ljubo..."

Vendar so zveze s Koroško vedno znova prihajale na plan. V obsodbi so me napravili za "enega od vodilnih članov skupine", ki je "sodeloval pri vzdrževanju zvez te ilegalne skupine z inozemstvom, in to z vohunskim centrom IOI in agentom tuje špijonaže dr. Englom v Švici."

OZNA je prekopala vso Nagodetovo hišo, da bi našla njegov dnevnik. Po dolgem času so ga le odkrili in Ambrož me je vprašal, kaj naj pomenijo zapiski od 29. decembra 1942, kjer so bila imena kot navadno izmišljena. Razložil sem, kako smo po belogardističnih božičnih racijah tistega leta mislili, da so bile le slepilo in da so se partizani, četniki in domobranci tajno povezali pod skupnim poveljstvom. Ambrož je poslušal moje razlage, nato pa je začel pisati in mi izročil v podpis izjavo, da smo takrat sprevideli, da so četniki in domobranci sodelovali z Italijani, nato kar smo se tudi mi otresli vseh predsodkov do kolaboracije. Upiral sem se in poudarjal, da smo mislili, da so tudi partizani udeleženi v prevari.

"Le kdo bi si to mogel misliti," je vzrožil Ambrož. "Partizani niso nikdar kolaborirali. Podpiši!" Preveč sem bil utrujen, da bi se upiral. Mislil sem itak, da bom na procesu lahko razložil zadevo. V resnici pa je ta izjava služila kot dokaz, da je Pravda med vojno kolaborirala z okupatorjem.

Okrog 24. junija me je paznik odpeljal v sobo, kjer me je čakalo nekaj sedem ljudi, med njimi Viktor Avbelj, sedanjí podpredsednik izvršnega sveta Slovenije, ter Marjan Simčič in Martin Žalik, kasnejša sodnika vrhovnega sodišča Slovenije. Nekaj časa so me izpraševali o obveščevalnem centru IOI v Avstriji, nato pa se je nenadoma nekdo oglasil iz kota:

"Slušaj, Ljubo," je rekel po srbsko, "rad bi ti pomagal, toda če ne sprejmeš pomoči, sem sebi pripiši posledice." Nato so vsi spoštljivo zapustili sobo. Srb, za katerega sem zvedel, da je bil polkovnik iz srbske Ozne, pa je nadaljeval:

"Zanima me samo Dragoljub Jovanović. Srbsko ljudstvo hočem rešiti tega hohštaplerja. Ti pa izbiraj: ali mi pomagaš ali pa..." Grozeče se je prekinil. Nato je zaupljivo nadaljeval: "Vedeti moraš, da je bil Jovanović v stikih celo z znanim angleškim špijonskim mojstrom Seton-Watsonom. Poslušaj, Ljubo! Utegneš se izmazati samo s kakimi tremi leti zapora. Ob sodili te bomo seveda na mnogo daljšo dobo, a te ne bomo pozabili."

Obljube niso bile preveč mikavne, a polkovnik je omalovažujoče odbil moje pomisleke: "Čez tri leta boš že lahko sodeloval z udarniškim delom."

Ljubo, zdaj pojdi nazaj v celico in napiši poročilo o sestankih z Drago-ljubom Jovanovičem," je zaključil. Pazniku je naročil, naj mi preskrbi pisalni stroj in papir, pa sem začel pisati poročilo o pogovorih, kakršni so v resnici bili, t.j. povsem politični. Istega dne me je nek kapetan Ozne iz Zagreba spraševal o Šuteju in dr.Jančikoviču. Zdelo se mi je, da so že oba zaprli.

Pisma uredniku

VERA, CERKEV IN NAROD: G.urednik! Ne strinjam se niti z g.Rekarjem niti z g.Kisovcem, ki mislita, da je mogoče preprečiti odnarodovanje slov. manjšine v Avstriji z grožnjami ali s staroslovenščino. Po mojem mišlju nju je edini način gospodarski dvig teh naših manjšin. Dokler bodo naše manjšine ekonomsko slabe, toliko časa bodo vsi poskusi odnarodovanja le zavirali, ne bodo pa ga preprečili. Gospodarski dvig koroških Slovencev bi morala biti ena pglavitnih nalog Slovencev, ki živijo v svobodnem svetu. Brez dvoma obstoje možnosti za to, na primer razvoj turizma in stremenje, da gredo emigrantski Slovenci, Hrvati in Srbi na počitnice na Koroško ali v Trst ali v Gorico namesto v Španijo ali južno Francijo. Vse druge mere za preprečitev odnarodovanja, vključno latinščina ali staroslovenščina, so sekundarnega pomena. Židje so se obdržali kot manjšina med drugimi narodi brez svoje matične države ne toliko zaradi svoje vere (saj imajo tri ali štiri med seboj si nasprotne verske skupine) ali zaradi hebrejščine, (ki jo zna malo Židov), ampak le zato, ker so bili gospodarsko močni. V njihovem primeru jim ni bilo dovoljeno biti državni uradnik, častnik in podobno, zato so postali trgovci, zdravniki itd., kar so v prejšnjih stoletjih smatrali za socialno nižje poklice. Brez tega gospodarskega ojačanja bi se bili Židje že zdavnaj asimilirali.

V.A.Farkaš.

G.urednik! Dopisnik g.P.K. se je v svojem pismu (KT 268) malo zaletel, ko pravi, da mu je nerazumljiva staroslovenščina prav toliko pri srcu kot nerazumljiva latinščina. Najbrž staroslovenščine še nikdar ni slišal. Napisana izgleda nerazumljiva, a če jo slišiš govoriti, opaziš mnogo besed, ki jih je moč ne le razumeti ampak so celo iste kot slovenske. Tudi ne bi bilo treba pripeljati bradate unijske pope iz Ukrajine, ampak bi se naši domači duhovniki prav tako lepo naučili staroslovenščine kot se nauče latinščine. Saj jim tudi latinščina ni padla sama v glavo! Celotno to vprašanje je še posebej pereče, ker je možno, da bo Sv.Stolica začela upeljavati tudi druge jezike kot liturgične jezike. Potrebno je, da Slovani že v naprej povemo, da naj se maša poje, če bi se latinščina odpravila, samo v našem staroslovanskem jeziku, ki je bil od papežev že zdavnaj odbren in je za njegovo uporabo potreben samo še usus.

M.K.

G.urednik! Na pisma v KT 268. bi rad pojasnil in odgovoril:

Nikjer nisem trdil, da naj se uvede latinščina kot občevalni jezik. Bojim se, da g.P.K. od samih dreves ni videl gozda.

Kar sem hotel povedati v članku o Cerkvi in liturgičnem jeziku, je bilo, da latinščina kot liturgični jezik ne služi odnarodovanju. Kdo more trditi, da bi se bili recimo Slovenci na Koroškem ali Goriškem in Tržaškem radi latinskega liturgičnega jezika odtujili od svoje narodnosti? Kako naj latinski obredni jezik vpliva na ponemčenje ali poitalijančenje? Kaj takega še pri Nemcih nisem nikdar slišal!

Slovenski obredni jezik bi mogel le doprinesiti k boljšemu razumevanju obredov, k boljšemu sodelovanju pri bogoslužju, ne pa h krepitvi narodnostne zavesti. Kdor trdi kaj takega, pripisuje bogoslužju drugo nameno, kot ga ima in zelo malo pozna ljudi. Imamo takomenovane recitirane maše, kjer moli ljudstvo z duhovnikom vse molitve; sicer pa je vseeno ali jih moli duhovnik naprej in mu ljudstvo odgovarja ali pa kak sta-rejši mož, žena ali otrok. Nisem še slišal, da bi se ljudje kaj bolj zavedali svoje narodnosti! So vsa druga sredstva za krepitev narodnosti oz. za odtujevanje naroda kot pa bogoslužje. O tem bi bilo vredno spregovoriti besedo, ne pa se obregovati ob bogoslužje, kot da bi bilo to edino in najvažnejše sredstvo za po- ali odnarodovanje.

Kdor trdi ali misli, da so latinski obredi na Koroškem vzrok po = nemčevanja, ta ne more ali noče videti resnice.

G.dr. Kisovec vidi samo Slovence, a ne vidi drugih narodov. Mar ne ve, kako si prizadevajo Nemci, da bi jim dovolil Rim uporabljati materinski jezik za branje in petje berila in evanĝelija ali pa da bi jim dovolil opravljanje prvega dela maše, takojmenovanega "poučnega dela" v materinščini? Niti oni, ki niso "pohlevni in ponižni narod", se ne čutijo prizadete v svojem narodnem ponosu. Niti njim Vatikan ne "lomi oziroma na privošči kruha", pa še drobtinic jim ne da.

Treba je vendar biti objektivni in resni v takem razpravljanju, ne pa izlivati gnev zoper Cerkev s takimi opazkami kot so "božje poslanstvo", "politični kšeft", "neokusna trgovina z verskimi čustvi in obredi" itd. Le rad bi vedel, koliko je pisecm takih opazk pri srcu božje službe. Zdi se mi, da je to le sredstvo za proticerkveno propagando. Vse preveč diši po nekdanjih liberalnih idejah "proč od Rima!".

Ko prebiram take trditve in čenke, imam vtis, da so samo Cerkev, Vatikan oziroma bogoslužje v "staroitalijanskem", reči latinskem, jeziku vzrok odnarodovanja našega ljudstva in da je samo slovensko bogoslužje edino sredstvo za ohranitev in okrepitev slovenske zavesti. Ali ni malo to neresno in neobjektivno stališče?

Reka

"SAMOUPRAVNA USTAVA": G.urednik! Pred kratkim ste objavili Kardeljev intervju glede priprav za novo jugosl. ustavo in uvodnik o tem. Rad bi dodal, da je sedaj Kardelj podal novo izjavo, kjer kritizira "samovoljne" komentarje v "domaćih in tujih časopisih". Dejal bi, da se tako njegov odgovor tiče tudi vašega uvodnika.

Kardelj zdaj pravi: "Načel ni mogoče analizirati, ako ni obenem jasna tudi njihova vsebina. Taki komentarji lahko povzročijo samo nerazumevanje v javnosti, namesto da bi dali kompetentne informacije o načelih, na katerih bo zasnovana naša nova ustava." Špekulacije o "takozvani izmenjavi generacij in funkcionarjev" so po Kardelju "najmileje rešeno, neznanstveno gledanje na razvoj družbenih odnosov kot na nek proces biološke narave. Naša nova ustava ne more imeti nobene zveze z delitvijo na 'stare' in 'mlade' in se bo nanašala na vse, ki lahko doprinešjo k razvoju novih družbenih odnosov, za katere se bori naša družba iz naprednimi socialističnimi silami vseh svojih generacij. Ravno v novi ustavi bodo vsi ljudje našli nove in vse širše možnosti odločanja in sodelovanja pri upravljanju in izgradnji družbe. To isto velja za razne samovoljne razlage vprašanja ponovne izvolitve in rotacije na raznih položajih. To vprašanje ne more biti rešeno na nek mehaničen način, z zamenjavo generacij ali s čim podobnim. Kar je potrebno je to, da se zagotovi nek demokratičen način, po katerem se bodo obnavljali vsi delni organi zgoraj in spodaj." Kardelj je poudaril, da v jugoslovanskem sistemu "neposredne demokracije" ni mogoče odbiti nikogar, ki lahko doprinese k njegovemu razvoju, pa naj pripada "stari" ali "mladi" generaciji. Misleč na intervju z BORBO, je Kardelj pojasnil, da je bila tisto le načelna informacija o bodoči ustavi ne pa realna osnova za komentarje o naši bodoči ustavni orientaciji. Ko bodo teze pripravljene, jih bo javnost lahko debatirala več mesecev, je zaključil Kardelj.

M.P.G.

TON KLICA TRIGLAVA: G.urednik! Ker vedno z veseljem prebiram Vaš list, ki skuša posnemati resen političen žurnalizem na zapadu, me je motil ton uvodnika št. 268, ki je bil zadirčen. Komentar je bil odličen, točen in globoko zajet. Tako ocvirki so bili nepotrebni: "(Titu) je povzročil petdnevni sestanek (vsaj toliko veselja) kot fantičku električni vlak" ali "ker bodo Sovjeti tudi njega pohrustali" odn. "bi bingljaj z višlic" itd. To me je posebej motilo, ker sem hotel poslati članek domov v Jugoslavijo, kot sem včasih že prej storil, a si spričo teh ocvirkov nisem upal. Držite se resnega tona, izogibajte se neslanosti (n.pr. "kuštrava Lidija" nekoč prej). Tako Vas ne bodo spoštovali le čitatelji, ampak tudi politični nasprotniki.

Slovenski zdravnik

O D M E S E C A D O M E S E C A

Kmalu po končani konferenci neopredeljenih dežel v Beogradu je Tito imel v Zagrebu intervju z direktorjem milanske izdaje časopisa UNITA in stalnim dopisnikom lista AVANTI v Jugoslaviji. V intervjuju z UNITA je Tito dejal, da so vsi udeleženci konference soglašali v tem, da se v svojih govorih ne bodo dotikali lokalnih vprašanj in "sporov med posameznimi deželami, ker ima vsaka dežela gotove probleme v tem pogledu." Dodal je tudi, da niso imeli nobenih iluzij o "razlikah, ki obstojajo v pogledih neopredeljenih dežel o posameznih vprašanjih in da so poskušali te razlike vskladiti kolikor se je pač dalo, kajti vsaka dežela ima svoje specifične probleme. Mnoge od teh dežel imajo še vedno probleme, kar se tiče odnosov z drugimi deželami, zlasti s kapitalističnimi; in da je bilo vse to vzeti v poštev. Morali smo imeti v vidu zlasti one dežele," je izjavil Tito, "ki so šele pred kratkim postale neodvisne in katerih politika in njihov notranji razvoj tako v gospodarskem kot v družbenem pogledu v marsičem še vedno zavisi še vedno od njihovih bivših matičnih držav." Govoreč o sožitju med narodi in nadalj nem razvoju socializma v svetu je Tito dejal, "mi moramo živeti v miru, ako ne želimo uničiti same sebe, toda ne v pogojih status quo-ja ampak v pogojih normalnega razvoja socialnega preporoda."

V intervjuju s socialističnim AVANTIjem je Tito izjavil, da so mnogi prerokovali neuspeh beograjske konference, ker da obstojajo prevelike razlike med neopredeljenimi deželami in pa ker se bo vršila v Jugoslaviji, ki je socialistična dežela. "Toda na konferenci ni bilo nobene trojanskega konja," je dejal Tito. Zdelo se mu je tudi očitno potrebno pojasniti svojo izjavo na konferenci v pogledu obnove sovjetskih jedrskih poskusov, ki je pokazala vsjo hinavščino in pokvarjenost Titove zunanje politike. "Do ustavitve jedrskih poskusov mora priti," je dejal AVANTIju, "kajti nihče na svetu ni zanje. Nihče ni bil zanje na beograjski konferenci. Formulacija v mojem govoru na konferenci ni pomenila, da poskuse odobravam, ampak da razumem razloge, ki jih je navedla Sovjetska zveza, kajti prekinitev poskusov ni veljala za Francijo, ki jih je lahko vršila za svoj in za tuj račun. Edino, kar sem rekel na konferenci, je bilo to, da razumem razloge za obnovo sovjetskih jedrskih poskusov, da pa ne morem razumeti, zakaj je moralo do tega priti baš v času beograjske konference." - Na koncu je Tito izjavil, da morajo delavski pokreti "absolutno" podpirati politiko neopredeljenih dežel, "kajti to je njihov program poleg onega, ki ga imajo v pogledu notranjega razvoja svojih dežel."

+++++

Tito je sprejel dr. Juliusa Raaba b. avstrijskega kanclerja in seda njega predsednika avstrijske zvezne trgovinske zbornice, ki je v Jugoslaviji vodil razgovore o povečanju trgovskega in gospodarskega sodelovanja med obema državama.

Slovenska ljudska skupščina se je sestala 29. septembra. Tone Bole je ob tej priliki povedal poslanecem, da je bilo opaziti boljše poslovanje v podjetjih in da se je materialna baza samoupravnih organov okrepila.

Zagrebškega nadškofa dr. Franja Šeperja je Vatikan postavil za predsednika jugosl. konference katoliških škofov. Dr. Ujčić je zaradi bolezni prosil za razrešitev.

Na vabilo ruskega patriarha Aleksija je odpotoval v Moskvo patriarh srbske in macedonske pravoslavne Cerkve German.

Tito in Hruščev sta si izmenjala pismi glede na obnovo jedrskih poskusov. Vsebina ni znana.

NEW YORK TIMES piše 18. julija o novi jugoslovanski ustavi, ki jo so danaj pripravljajo. Med drugim navaja da naj bi ta ustava vsebovala pravico do stavke in pa ustanovitev posebnega ustavnega sodišča, ki bo opolnomočeno, da proglasi vladine odloke kot protiuslovne. To bi seveda bila novost za komunistično pravno teorijo, kjer je ustava vedno povzetek pretéklosti, ne pa načrt za bodočnost. Povsem tuje za komuniste

je tudi to, da bi bila ustava najvišji zakon, napram kateremu se ocenijo vsa dela vlade. Pri vsem gre za trenje med "konservativci" in "liberali" med jugosl. komunisti. Tako zavisi decentralizacija gospodarstva in administracije od uspeha "liberalcev", ki so trenutno v premoči. Tito stoji baje pri tem ob strani in to prepušča mlajšim.

GOSPODARSTVO: Jugoslovanska atomska komisija je podpisala sporačun z Mednarodno atomsko agencijo in ameriško atomsko komisijo, po katerem bo Jugoslavija prejela atomski reaktor s potrebnim gorivom in tehnično pomočjo. Reaktor tipa Triga Mark II bo dobavljen Inštitutu Jožefa Štefana v Ljubljani. Prva pošiljka zanj bo prišla prihodnje leto, a dokončan naj bi bil 1.1.1963. Poleg tega so na zasedanju mednarodne atomske agencije, ki je bila te dni na Dunaju, njeni strokovnjaki podali poročilo o njihovem obisku v Jugoslaviji glede možnosti, da bi se tam zgradila atomska električna centrala. Jugoslovanski strokovnjaki bi sodelovali pri načrtih zanj. Ker poseduje Jugoslavija znatne količine urana, je po mišljenju strokovnjakov zelo primerna, kjer naj bi se zgradil projekt take vrste. Stroški zanj bi znašali kakih 30 milijard din, od česar bi Jugoslavija prispevala polovico.

V Ljubljani se je vršila II. mednarodna gradbena razstava od 30. spt. do 8. okt. Poleg velikega števila domačih podjetij so sodelovali razstavljavci iz 14 tujih dežel, med njimi iz Anglije, Z.D.A. in Sovjetske zveze. Zvezni tajnik za industrijo Danilo Kekić, ki je razstavo odprl, je povedal, da je letos 181.000 stanovanj v gradnji od katerih jih je skoro polovica že zgrajenih. Petletni načrt predvideva izgradnjo pol milijona stanovanj do 1.1.1965. Razstava je privabila 140.000 ljudi. Na njej je bilo sklenjenih večje število pogodb v vrednosti 40 milijonov dolarjev.

Kljub dolgo trajajoči suši bo kruha in druge hrane dovolj, čeprav je žetev pšenice prinesla mnogo manj kot pa prejšnje leto. Pšenice je letos le kakih dobrih 3 milijone ton. V teku so razgovori za uvoz pšenice in se zaradi tega ni treba bati porasta cene.

Koruzē bo tudi mnogo manj, kar bo povzročilo težave s krmo živine. Izvoz koruze bo prepovedan, a triin pol milijarde din je stavljeno na razpolago za uvoz živinske krmē. Po pisanju BORBE in POLITIKE bo letošnja poljedelska proizvodnja dosegla le 82% planirane.

Sedem jugosl. tovar naredi letno 17.500 raznih transformatorjev. Največji tehtajo okoli 20 ton. S tem je domači trg povsem zadovoljen in jih nekaj tudi izvažajo. Do 1.1.1965. nameravajo proizvodnjo podvojiti.

Z Avstrijo je bilo sklenjeno, da se zgradi nov daljnovod od Kidričevega preko Dravograda v Avstrijo. S tem bi se povečala izmenjava elektrike, ki je znašala v zadnjih 10 letih 710 milijonov kilovatov.

Za dograditev in obnovo jugoslovanskih železarn je potrebno 300 milijard din. Ker je jasno, da jugoslovansko gospodarstvo tega ne zmore, bodo skušali dobiti kredite v tujini. To bi usposobilo železno industrijo, da bi proizvedla 4-5 milijonov ton železa namesto 2-3 predvidenih.

Po novih predpisih se bo blago za široko potrošnjo uvozilo le, če je bilo prej razstavljeno na enem od jugosl. velesejmov. Tam ga bo posebna komisija pregledala tako glede njene kvalitete kakor tudi cene in šele potem, ko je bilo odobreno, ga bo mogoče uvoziti.

Drž. tajnik za blagovni promet dr. Marijan Breclj je zamrznil se danje cene bombažnih in volnenih izdelkov, sintetičnih vlaken in umetne svile.

Prvič po vojni je imela Jugoslavija prebitok v proračunu in to celih 77,5 milijard din. To je bilo doseženo deloma z boljšim gospodarjenjem, deloma pa tudi, ker so gotove drž. ustanove namenoma zahtevale več materialnih sredstev, kot pa so jih dejansko potrebovale.

Prih. leto bo znašala proizvodnja nafte 1,5 milijonov ton, t.j. kakih 14% več kot letos. L.1965 pa upajo, da bo ta dosegla 2,2 milij. ton. Rafinerije pa bodo predelale prih. leto 1,5 milijonov ton nafte. Poleg tega bodo prih. leto proizvedli 130 milijonov kub. metrov naravnega plina, celih 62% več kot letos.

F.H.